

O'QUVCHILARDA IJODKORLIK KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISH OMILLARI

*Karimov Ismoiljon Ibrohimovich,
Qo'qon DPI Texnologik ta'lim kafedراسi professori,
p.f.n., Turon FA a'zosi
Email: ismoiljonkarimov1954@gmail.com*

Аннотация. Мақоллада umumiy o'rta ta'lim maktablarida o'qitiladigan texnologiya fani darslarida o'quvchilarda ijodkorlik ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan ayrim yangi omillar haqida so'z yuritilgan.

Тayanch so'z va iboralar: ijodkorlik ko'nikmasi, faoliyat bosqichlari, buyumlarning murakkablik jarajasi, buyumlar tayyorlash va ulardan foydalanishga qo'yiladigan texnik-texnologik talablar, o'quvchilarda ijodkorlik qobiliyatlarini shakllanganlik darajasi, fanlararo bog'lanishlar.

Аннотация. В статье освещены некоторые новые средства по развитию творческих навыков учащихся на уроках технологического образования в общеобразовательных школах.

Ключевые слова: творческие навыки, этапы творческой деятельности учащихся, степень уровня изделий, технико-технологические требования к изделиям, степень развития творческих способностей у учащихся, межпредметные связи.

Annotation: The article discusses some of the new factors aimed at developing students' creativity skills in technology classes taught in general secondary schools.

Keywords: creativity skills, stages of activity, complexity of objects (products), technical and technological requirements for the manufacture and use of objects (products), the degree of formation of students' creative abilities, interdisciplinary connections.

Ma'lumki, ijodkorlikka inson aqliy va jismoniy faoliyatining eng yuqori bosqichi sifatida qaraladi. Chunki bunda jamiyat, fan-texnika hamda ishlab chiqarish sohalarida yuqori va samarali natijalar beradigan yangiliklar yuzaga keladi. Shuning uchun bu masla ko'pdan beri turli soha tadqiqotchilarining diqqatini o'ziga qaratib kelmoqda. Natijada bu sohada bir qator nazariyalar, metodlar, metodikalar yaratilgan va yaratilmoqda. Biz mazkur maqolada yuqoridagi ishlarni takomillashtirishga qaratilgan, boshqa tadqiqotchilarning ilmiy ishlarida ko'rsatilmagan bir qator omillar haqida fikr yuritmoqchimiz.

I omil. O'quvchilarda ijodkorlik ko'nikmalarini rivojlantirishda ularning faoliyat bosqichlarini kengaytirish. Bularga quyidagilar kiradi:

1. *Nazariy tayyorgarlik bosqichi.* Ijodkorlik – pedagogik va psixologik tomondan murakkb jarayon bo'lganligi uchun o'quvchilar bu jarayonga tezda va oson kirishib keta olmaydilar. Shu sababli ularni avvalo bu jarayonga kirishishga tayyorlash zarur.

2. *Ijodiy izlanish bosqichi*. Bu quyidagilardan iborat: berilgan topshiriqning mohiyatini anglash; tayyorlanadigan buyumni qanday maqsadda ishlatilishini aniqlash; tayyorlanadigan buyumning ko'rinishini, shaklini, qanday qismlardan iborat bo'lishini va ularni qanday biriktirilishini tasavvur etish; buyumni tayyorlash yechimini topish.

3. *Tashkiliy ishlar bosqichi*. Bu ishlar quyidagilardan iborat: buyumni tayyorlash rejasini tuzish; buyumni tayyorlash uchun material(lar) tanlash, ishlatiladigan asbob-uskunalarini va ish o'rnini hozirlash.

4. *Texnologik ishlar bosqichi*. Mazkur ishlar quyidagilardan iborat: berilgan shartlar yoki o'z yechimi bo'yicha buyumni tayyorlash; tayyorlangan buyumni sinab ko'rish, kamchiliklarini tuzatish va pardoqlash; tayyorlangan buyumning xizmat doirasini, undan foydalanish qulayligini, qo'llash imkoniyatlarini kengaytirish, mustahkamligini oshirish, badiiy ishlov berish yo'llarini qidirish va topish.

II omil. O'quvchilar tomonidan tayyorlanadigan buyumlarning murakkablik jarajasini hisobga olish. Bu maqsadda o'quvchilarning o'quv va uquv imkoniyatlarini hisobga olgan holda ular tomonidan tayyorlanadigan buyumlarning tuzilishi, buyum qismlarini biriktirish usullari, ularni tayyorlashda ishlatiladigan materiallarning, ish asboblari va ish usullarining turlari hamda soniga qarab quyidagi 5 ta darajaga bo'lib olishdir:

1. *Bir detalli eng oddiy buyumlar.*

2. *Bir necha xil xil materialdan qilinadigan ko'p detalli oddiy birikmali buyumlar.*

3. *Bir necha xil materiallardan qilingan ko'p detalli, murakkab birikmali buyumlar.*

4. *Oddiy mexanizmli buyumlar.*

5. *Harakatlanuvchi buyumlar va radioqurilmalar.*

O'quvchilar tomonidan tayyorlanadigan buyumlarni bunday oddiydan murakkabga qarab boruvchi xususiyat asosida darajalarga bo'lib olinishi ularning ilk o'smirlik davridagi aqliy va jismoniy rivojlanish jarayonidagi o'zgarishlarga mos holda besh xil yo'nalish bo'yicha ijodkorlik ko'nikmalarini shakllantirishda dastlabki bosqich vazifasini o'taydi. Binobarin bu holat o'quvchilarning zerikmay, toliqmay, o'z imkoniyatlari darajasida mustaqil va ijodiy ishlashlariga katta yordam beradi. Bu ishlarni amalga oshirishda yana shuni ham hisobga olish kerakki, o'quvchilarda ijodkorlik ko'nikmasini shakllantirish murakkab faoliyat ekanligi sababli o'quvchilarni bunday ijodkorlik ishlariga kirishib keta olishlari oson emas. Shuning uchun bunda avvalo faoliyatni o'quvchilarni ijodkorlikka tayyorlaydigan ishlarni o'rgatishdan boshlash va bu ishlarni bora-bora murakkablashtirib borish zarur.

III omil. O'quvchilarga buyumlar tayyorlash va ulardan foydalanishga qo'yiladigan texnik-texnologik talablar haqida tushuncha berish. Bunda o'quvchilarga *dizayn, konstruktivlik, tejamkorlik, ishlanuvchanlik, qo'llanuvchanlik, go'zallik* kabi tushunchalarning mazmun-mohiyatini ochib berish tushuniladi.

IV omil. O'quvchilarda ijodkorlik ko'nikmalarini rivojlantirishda ularda ijodkorlik qobiliyatlarini shakllanganlik darajasini hisobga olish. O'quvchilardagi ijodkorlik qobiliyatlarini shakllanganlik darajasini shartli ravishda uch xil darajaga bo'lish mumkin:

1-daraja – quyi daraja (asosan sub'ektiv ko'rinishdagi yangiliklar).

2-daraja – o'rta daraja (ham sub'ektiv, ham ob'ektiv ko'rinishdagi yangiliklar).

3-daraja – yuqori daraja (asosan ob'ektiv ko'rinishdagi yangiliklar) .

V omil. O'quvchilarda ijodkorlik ko'nikmalarini shakllantirishda fanlararo bog'lanishlardan foydalanishni kuchaytirish. Chunki ijodkorlik, yangiliklar yaratishga oid izlanishlar 1-2 fan doirasidagi bilimlar bilan cheklanib qolmaydi. Buning uchun o'quvchilarga boshqa fanlardan beriladigan tushunchalar ham zarur bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyot:

1. Karimov I. Texnologiya ta'limi metodikasi: O'quv qo'llanma. – T., 2021.

2. Karimov I. Uyg'unlashgan texnologiyalar vositasida o'quvchilarda ijodkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish omillarining metodik asoslari (umumta'lim maktablarining Texnologiya fani misolida): Monografiya. – T., 2024.

3. Ismoiljon Karimov. Developing Creative Activities In Technology Lessons: Using Some New Interactive Methods //The American Journal of Applied sciences (ISSN – 2689-0992).

April 30, 2021. Pages: 187-198. Doi: <https://doi.org/10.37547/tajas/Volume03 Issue 04-26>

IMPACT FACTOR 2021: 5. 634 OCLC - 1121105553

4. Ismoil Karimov. Interactive courses – as a factor to increase the efficiency of teaching technology /CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PEDAGOGICS 2(9): September 2021 DOI: <https://doi.org/10.37547/pedagogics-crjp-02-09-33>. ISSN 2767-3278. ©2021 Master Journals.

P. 150-158.

5. Ismail Karimov. Systemic approach to solving technical problems in technology lessons in general schools /GALAXY international interdisciplinary research journal (GIIRJ). ISSN (E): 2347-6915. Vol. 10, Issue 1, Jan. (2022). P. 488-493. AL (GIIRJ) ISSN (E): 2347-6915

6. Ismail Karimov, Tursunov Jurabek Egamberdievich. Formation of Creative Skills of Students in The Conditions of Informatization of Education as an Urgent Pedagogical Problem //Journal of Advanced Zoology ISSN: 0253-7214 Volume 44 Issue S-6 Year 2023 Page 679:684.